

تحلیل برای سیاستگذاری به منظور بهبود فرآیند تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی در ایران

و ارائه راهکارهای سیاستی

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به روندهای جهانی در زمینه شیوع بیماری‌های مزمن و پیر شدن جمعیت، ارائه خدمات توانبخشی فیزیکی با کیفیت و مقرون به صرفه، نیازمند تقویت این حوزه در نظام‌های سلامت است. اطمینان از تأمین مالی مناسب، به عنوان یک عنصر حیاتی در جهت ارائه خدمات توانبخشی فیزیکی در دسترس و مطلوب برای افراد نیازمند شناخته می‌شود. در این مطالعه تلاش کردیم تا با شناسایی فرآیندهای تأمین مالی سایر کشورها، شناخت فرآیند کنونی تأمین مالی خدمات در کشور و نیز آشنایی با تجارب خبرگان در حوزه تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی، راهکارهای سیاستی مناسبی در جهت تأمین مالی و ارائه مطلوب خدمات توانبخشی ارائه داده و گامی استوار در جهت پوشش همگانی سلامت در ایران برداریم.

روش پژوهش: این مطالعه به روش تلفیقی کیفی-کمی و در چهار مرحله انجام شد. در **مرحله اول**، مرور نظام‌مند منابع به منظور شناسایی رویکردهای کشورهای مختلف در زمینه تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی صورت گرفت. ارزیابی فرآیند کنونی تأمین مالی خدمات توانبخشی با استفاده از چارچوب TRIC و بهره‌گیری از داده‌های حساب‌های ملی سلامت و همچنین مرور منابع مربوطه در **مرحله دوم** مطالعه انجام شد. سپس در **مرحله سوم** و به منظور شناخت چالش‌ها و نیز راهکارهای بالقوه برای بهبود فرآیند تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی، ۴۹ مصاحبه نیمه ساختاریافته با ارائه‌دهندگان خدمت، سیاستگذاران سلامت، سیاستگذاران توانبخشی و اساتید دانشگاه به انجام رسید. تحلیل ذینفعان بخش دیگری از مرحله سوم مطالعه بود که با هدف ارزیابی میزان علاقه، جایگاه، قدرت و نفوذ بازیگران حاضر در فرآیند تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی به انجام رسید. در **مرحله چهارم** مطالعه نیز به اولویت‌بندی راهکارهای سیاستی ارائه‌شده با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی پرداخته شد.

یافته‌ها: نتایج حاصل از مطالعه مروری نشان داد که کشورها از رویکردهای مختلفی برای تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی استفاده می‌کنند. با این حال، بسیاری از کشورهای توسعه یافته با پوشش خدمات مورد نیاز کودکان، افراد تا سن ۱۸ سالگی و نیز خدمات دارای جنبه پیشگیرانه در بسته‌های پایه خود، تلاش کرده‌اند تا محافظت مالی لازم را فراهم آورند. علاوه بر این، بیمه‌های تکمیلی اجباری و اختیاری دیگر راهبرد برای تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی می‌باشند. ارزیابی وضعیت کنونی تأمین مالی در ایران، بیانگر سهم ناچیز خدمات توانبخشی فیزیکی از هزینه‌های نظام سلامت و نیز سهم بالای خانوارها در پرداخت هزینه‌ها بود. به دنبال مصاحبه‌های کیفی، چالش‌های متعددی از سوی مشارکت‌کنندگان بیان شد که از آن جمله می‌توان به رکود اقتصادی، فسادهای اقتصادی، همراستا نبود اسناد و قوانین بالادستی، نبود ضمانت اجرایی برای قوانین وضع شده، عدم آگاهی سیاستگذاران سلامت نسبت به خدمات توانبخشی، نقش کم‌رنگ متخصصان توانبخشی در فرآیندهای سیاستگذاری، تولید چندگانه، عدم توجه به خرید راهبردی، انباشت ناکافی منابع و غیره اشاره کرد. همچنین بر اساس یافته‌های حاصل از فرآیند اولویت‌بندی، حرکت به سمت تولید یگانه، افزایش آگاهی سیاستگذاران نسبت به خدمات، افزایش حضور متخصصان توانبخشی در فرآیندهای سیاستگذاری، پوشش خدمات دارای جنبه پیشگیرانه، پوشش خدمات مربوط به دوران طلایی درمان پس از وقوع عارضه، پوشش خدمات هزینه-اثربخش و غیره، از جمله راهکارهای سیاستی به منظور بهبود فرآیند تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی در ایران بودند.

نتیجه‌گیری: با توجه به سه جریان سیاست، مسئله و سیاسی، به نظر می‌رسد که پنجره فرصت برای بهبود تأمین مالی خدمات توانبخشی فیزیکی در ایران در حال گشوده شدن بوده و لازم است تا سیاستگذاران و سایر ذینفعان حاضر از شرایط ایجاد شده حداکثر بهره‌مندی را داشته باشند.

واژه‌های کلیدی: تأمین مالی، سیاستگذاری سلامت، توانبخشی فیزیکی، تحلیل ذینفعان.